

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปราย และข้อเสนอแนะ

จากการเก็บข้อมูลจากผู้มาใช้บริการมูลนิธิบ้านอารีย์และสมาคมบ้านปันรักและได้นำมาวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) โดยการไ้ใช้ค่าไค สแควร์ (Chi-Square) ในการพิสูจน์สมมุติฐานดังปรากฏผลในบทที่ 4 แล้วนั้น สามารถนำมาสรุปผลอภิปรายและเสนอแนะได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้มาใช้บริการมูลนิธิบ้านอารีย์และสมาคมบ้านปันรัก

ผู้มาใช้บริการมูลนิธิบ้านอารีย์และสมาคมบ้านปันรักส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเกือบเท่าตัว ด้านอายุ พบว่าวัยสูงอายุมีจำนวนมากกว่าทุกวัย ด้านระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มปริญญาตรีมีสัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มอื่นอย่างเห็นได้ชัด ด้านอาชีพ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่รับราชการ/รัฐวิสาหกิจเข้ามาใช้บริการมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ ด้านรายได้ ผู้ที่มีรายได้ไม่เกิน 15,000 บาท/เดือน กับผู้มีรายได้ 15,001 – 50,000 บาท/เดือนนั้นมีจำนวนเกือบจะเท่า ๆ กัน และมากกว่าผู้มีรายได้สูงถึงเกือบ 4 เท่าตัว ด้านความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมรวมกลุ่ม พบว่าส่วนใหญ่คือเกินครึ่งเข้าร่วมกลุ่ม 4 – 10 ครั้ง ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมกุศล พบว่าผู้มาร่วมทำกิจกรรมกุศลมีความถี่น้อยสูงสุด คือน้อยกว่า 4 ครั้ง คือถึงร้อยละ 83.2 ความถี่ในการมาใช้บริการอื่น ๆ พบว่า ผู้ที่มาใช้บริการอื่น ๆ เกือบทั้งหมดคือร้อยละ 94.9 เป็นผู้ใช้บริการน้อยกว่า 4 ครั้ง

5.1.2 สรุปผลด้านความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากผลวิจัยพบว่า ปัจจัยพื้นฐานด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ไม่มี ความสัมพันธ์กับระดับความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างเลยไม่ว่าจะเป็นตัวเลขค่าเฉลี่ยจากแบบทดสอบที่ 2 หรือการวิเคราะห์ไค สแควร์ ล้วนแสดงว่าไม่มีความเกี่ยวข้องกันในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยจะอยู่ที่ร้อยละ 74.90 หมายถึงมีความรู้ในระดับปานกลาง

5.1.3 สรุปด้านการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้

จากผลวิจัยจะเห็นได้ว่าปัจจัยพื้นฐานด้านเพศ อายุ รายได้ อาชีพ และระดับการศึกษานั้น ไม่มีผลต่อระดับการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของกลุ่มตัวอย่างเลยไม่ว่าจะเป็นตัวเลขค่าเฉลี่ยจากแบบทดสอบที่ 3 หรือการวิเคราะห์หาค่า สแควร์ล้วนแสดงว่าไม่มีความเกี่ยวพันกัน โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 75.18 หมายถึงมีการนำไปใช้ในระดัปลานกลาง ขณะที่ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้นั้นมีทั้งหมด 2 คือปัจจัยด้านความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมรวมกลุ่ม และปัจจัยด้านความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมกุศล

5.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับระดับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จากผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ ความเข้าใจกับระดับการนำไปใช้แต่อย่างใด

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 อภิปรายข้อมูลพื้นฐานของผู้มาใช้บริการมูลนิธิบ้านอารีย์และสมาคมบ้านปันรัก

การที่ผู้มาใช้บริการมูลนิธิบ้านอารีย์และสมาคมบ้านปันรักส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเกือบเท่าตัวนั้นเป็นการสอดคล้องกับวิถีชีวิตส่วนใหญ่ในประเทศไทยที่แม่จะมีการรณรงค์สิทธิที่เท่าเทียมกันระหว่างเพศหญิงกับเพศชายแต่โดยสภาพจริงก็ยังมีเพศหญิงอีกจำนวนมากที่ทำหน้าที่ดูแลบ้าน รับ-ส่งลูก ทำให้เพศหญิงมีโอกาสในการมาใช้บริการในสถานที่ต่าง ๆ ระหว่างวันมากกว่าเพศชาย

ด้านอายุ จากการวิจัยที่พบว่าวัยสูงอายุมีจำนวนมากกว่าทุกวัยนั้นก็เป็นที่ไปตามสภาพสังคมจริง ที่มีผู้เกษียณอายุทั้งตามกำหนด และก่อนกำหนดเป็นจำนวนไม่น้อยในสังคม อีกทั้งกิจกรรมหลักหลายกิจกรรมของสมาคมบ้านปันรักก็เป็นกิจกรรมเฉพาะผู้สูงอายุทำให้กลุ่มอายุนี้มาใช้บริการมากกว่ากลุ่มอายุอื่น

ด้านระดับการศึกษา จากการวิจัยที่พบว่า กลุ่มปริญญาตรีมีสัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มอื่นอย่างเห็นได้ชัดก็เช่นเดียวกัน ก็มาจากค่านิยมหลักของสังคมที่มักจะให้บุตรหลานศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรี ขณะที่แม่จะอยากให้ได้เรียนระดับสูงกว่านั้นก็มักจะติดข้อจำกัดทางฐานะการเงินของแต่ละครอบครัวทำให้กลุ่มการศึกษาระดับนี้มีมากที่สุด

ด้านอาชีพจากการวิจัยที่พบว่า ส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่รับราชการ/รัฐวิสาหกิจเข้ามาใช้บริการมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ เป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบการทำงานที่กลุ่มอาชีพนี้มีเวลาเข้า-ออกงาน

ที่ชัดเจนกว่ากลุ่มอาชีพอื่นทำให้สามารถจัดสรรเวลามาใช้บริการได้สะดวกกว่า อีกทั้งความมั่นคงในอาชีพที่สูงกว่า ทำให้เกิดความสนใจที่จะหาความมั่นคงทางจิตใจมากกว่าด้วย

ด้านรายได้การจากวิจัยที่พบว่าผู้ที่มีรายได้ไม่เกิน 15,000 บาท/เดือน กับผู้ที่มีรายได้ 15,001 – 50,000 บาท/เดือนมีจำนวนเกือบจะเท่า ๆ กัน และมากกว่าผู้ที่มีรายได้สูงถึงเกือบ 4 เท่าตัวเป็นการแสดงถึงการมีทางเลือกอันหลากหลายของผู้มีรายได้สูงที่จะใช้เวลาไปทำกิจกรรมอื่นที่ตนเองสนใจมากกว่ากิจกรรมกุศล หรืองานอาสา

ด้านความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมรวมกลุ่ม จากการวิจัยที่พบว่า ส่วนใหญ่คือเกินครึ่ง เข้าร่วมกลุ่มในระดับปานกลางเป็นผลมาจากกิจกรรมที่สมาคมบ้านปันรักกำหนดมักจะมีช่วงเข้าร่วมคือ 1 เดือน(4ครั้ง) ทำให้เกิดการหมุนเวียนคนใหม่มา และคนเก่าไป ด้านความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมกุศล จากการที่พบว่า ผู้มาร่วมทำกิจกรรมกุศลมีความถี่น้อยสูงสุดก็มาจากกิจกรรมธรรมชาติของมูลนิธิบ้านอารีย์นั้น จะเป็นลักษณะครั้งต่อครั้ง ทำให้ไม่จำเป็นที่จะต้องเข้าต่อเนื่อง หรือประจำ

สำหรับความถี่ในการมาใช้บริการอื่น ๆ จากการวิจัยที่พบว่าผู้ที่มาใช้บริการอื่น ๆ เกือบทั้งหมด เป็นผู้มาใช้บริการน้อยกว่า 4 ครั้งก็เป็นเพราะหากผู้้นั้นมาแล้วมีกิจกรรมที่สนใจก็จะแปรตัวเองไปสู่การร่วมทำกิจกรรมรวมกลุ่ม หรือกิจกรรมกุศลแทน

5.2.2 สรุปผลด้านความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากผลวิจัยพบว่าปัจจัยพื้นฐานด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างเลยนั้นวิเคราะห์ได้ว่าผู้ที่มาใช้บริการมูลนิธิบ้านอารีย์และสมาคมบ้านปันรักนั้นแม้จะมีการรับรู้ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมามากพอสมควรจากการที่มีความสนใจส่วนตัวเกี่ยวกับธรรมชาติ หรืองานเพื่อสังคม ซึ่งถือเป็นทุนมากพอที่จะเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้จนทำให้ค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ปานกลางก่อนมาทางด้านดี แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้มากพอที่จะมีความรู้ความเข้าใจถึงขั้นรู้ทฤษฎี เนื่องจากไม่ได้ศึกษาเจาะลึก

แต่ก็มีปัจจัยพื้นฐานตัวหนึ่งที่เป็นที่น่าสังเกต นั่นคือปัจจัยด้านอาชีพ ซึ่งผู้ที่ทำงานไม่ว่าจะเป็นรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจส่วนตัว หรือพนักงานเอกชนล้วนมีค่าเฉลี่ยความรู้ที่อยู่ในเกณฑ์ปานกลางก่อน ไปด้านดีคืออยู่ที่ร้อยละ 76.0 74.49 และ 74.92 ตามลำดับ ขณะที่ผู้ที่ระบุนอาชีพอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วกลุ่มนี้จะเป็นผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงาน หรือเกษียณแล้วมีค่าเฉลี่ยความรู้ที่ร้อยละ 69.44 ซึ่งต่างกันพอสมควร วิเคราะห์ได้ว่าเพราะการที่ไม่ต้องทำงานอะไรทำให้เกิดความห่างในข้อมูลความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งด้วยอายุที่มากทำให้ความสนใจติดตามข่าวสารมักจำกัดอยู่ในสิ่งที่สนใจเช่นงานอดิเรกต่าง ๆ ทำให้ผลออกมาเป็นไปตามที่ได้นำเสนอไปแล้ว นอกจากนี้ได้ลองนำปัจจัยนี้ไปหาค่าสหสัมพันธ์สัมพัทธ์ (Linear Regression) ได้ค่าออกมาเท่ากับ 0.89 ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์กันพอสมควรทีเดียวจึงเป็นเรื่องควรพิจารณาต่อไป

หากต้องการให้ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ว่า จะหาทางให้ผู้ที่ไม่ได้ทำงานได้เข้าถึงองค์ความรู้ด้วยวิธีใด ขณะที่ปัจจัยอีก 2 ตัวที่แม้ไม่ได้เกินค่าวิกฤติแต่ก็สูงพอที่ควรจะนำมาอภิปราย นั่นคือปัจจัยด้านอายุ กับการศึกษา

สำหรับปัจจัยด้านอายุนั้นมีที่ค่าเฉลี่ยความรู้ของวัยเรียน วัยทำงาน และวัยสูงอายุอยู่ที่ร้อยละ 78.14 74.74 และ 74.20 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าในวัยทำงานและวัยสูงอายุมีค่าเฉลี่ยความรู้ใกล้เคียงกันมาก แต่ในกลุ่มวัยเรียนกลับมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าพอสมควร ซึ่งนั่นอาจมาจากการที่มีการเรียน การสอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการศึกษาปัจจุบันมากขึ้น ทำให้กลุ่มตัวอย่างในวัยนี้มีความรู้เชิงทฤษฎีมากกว่าวัยอื่นเล็กน้อยแต่ก็ไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนนักจากค่าสหสัมพันธ์สัมพัทธ์ระหว่างปัจจัยอายุกับระดับความรู้ ความเข้าใจได้ค่าเพียง 0.06 ที่จัดว่าน้อยมาก

ส่วนอีกปัจจัยที่เห็นควรนำมาอภิปรายคือปัจจัยด้านการศึกษา ที่มีความแตกต่างอยู่พอสมควรในระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี ที่มีค่าเฉลี่ยความรู้อยู่ที่ร้อยละ 72.07, 76.26 และ 75.32 ตามลำดับ เช่นกันก็จะเห็นได้ว่าความรู้เฉลี่ยของผู้ที่จบปริญญาตรีหรือสูงกว่านั้นสูงกว่าผู้ที่จบการศึกษาต่ำกว่าอยู่ไม่น้อย นั่นสะท้อนเช่นเดียวกับเรื่องของอายุคือมีการเรียน การสอนเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการศึกษาในระบบมากขึ้น แม้สุดท้ายผลค่าสหสัมพันธ์สัมพัทธ์จะแสดงความเกี่ยวเนื่องกันที่เพียงค่า 0.10 ซึ่งน้อยมาก ๆ ก็ตาม

สรุปแล้วปัจจัย 2 ตัวคืออายุ และการศึกษาสื่อให้เห็นแนวโน้มความแตกต่างแม้จะยังไม่ชัดเจนนัก ขณะที่ปัจจัยที่ไม่ใช่ปัจจัยพื้นฐานส่วนตัว แต่เป็นการกระทำคือการร่วมทำกิจกรรมรวมกลุ่ม และการร่วมทำกิจกรรมกุศล ผลที่ออกมาก็ไม่ได้สะท้อนความสัมพันธ์ใด ๆ จะมีบ้างตรงที่หากดูค่าไค สแควร์แล้ว แม้ทุกความสัมพันธ์จะไม่มีความสัมพันธ์ใดเกินค่าวิกฤติ แต่ก็พอสังเกตเห็นความแตกต่างระหว่างความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมรวมกลุ่ม กับความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมกุศลที่มีค่าไค สแควร์เท่ากับ 2.252 และ 3.583 ตามลำดับ รวมถึงเมื่อหาค่าสหสัมพันธ์สัมพัทธ์ได้ค่าเท่ากับ 0.016 และ 0.040 ตามลำดับ ซึ่งนั่นสะท้อนว่าความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมกุศลนั้นมีผลต่อระดับความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมรวมกลุ่ม เท่ากับมีแนวโน้มจะสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า การร่วมทำกิจกรรมกุศลนั้นมีผลต่อความรู้ วิเคราะห์ได้ว่าหลักการของศาสนาพุทธมีความเหมือนหรือเป็นเรื่องเดียวกันกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการเร้าคุณธรรมทางคำสอนศาสนานั้นยังเป็นการช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะใช้ชีวิตอย่างสมถะ อันเป็นอีก นัยยะหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง และที่ต่อเนื่องจากนั้นคือเมื่อมีแรงจูงใจที่จะใช้ชีวิตสมถะ (พอเพียง) จะส่งผลให้เกิดการแสวงหาความรู้เชิงทฤษฎี

เพื่อนำไปใช้ในภาคปฏิบัติจริง ทำให้ยังเข้าร่วมกิจกรรมกุศลมากเท่าใด ความคิดที่จะเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงมากขึ้น สอดคล้องกับหมวดธรรมอินทรี 5 ที่พระธรรมปิฎก (2542) กล่าวไว้

อีกประการหนึ่งคือ เรื่องการเข้าร่วมในการทำจิตอาสาถือว่าเป็นกิจกรรมกระตุ้นเร้าคุณธรรมเช่นเดียวกัน แม้ไม่ได้เกี่ยวกับศาสนาโดยตรงแต่การมาร่วมกิจกรรมถักหมวกไหมพรมถวายพระ การช่วยงานเผยแผ่สื่อธรรมะ หรือกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับธรรมะอย่างการร่วมปั่นลูกบอลจุลินทรีย์ หรืองานด้านสังคมอื่น ๆ จะทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการศึกษาธรรมะตามมา ซึ่งเมื่อศึกษาธรรมะก็จะกลับไปสู่การใช้ชีวิตสมถะหรือพอเพียง และแสวงหาความรู้เชิงทฤษฎีต่อไป

5.2.3 สรุปด้านการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้

จากผลวิจัยที่พบว่า มีเพียงปัจจัยด้านความถี่ในการรวมกลุ่ม และความถี่ในการทำกิจกรรมกุศลที่มีผลต่อระดับการนำไปใช้นั้น ขณะที่ระดับการนำไปใช้อยู่ในระดับปานกลางนั้น วิเคราะห์ได้ว่าแม้ผู้ที่มาใช้บริการมูลนิธิบ้านอารีย์ และสมาคมบ้านปันรักนั้นจะมีพื้นฐานการใช้ชีวิตส่วนตัวในด้านธรรมะซึ่งเป็นมิติเดียวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้ว แต่ด้วยกระแสบริโภคนิยมที่ไหลเชี่ยวกรากในตัวเมืองทำให้มีบางส่วนที่ใช้ชีวิตขัดแย้งกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแต่ก็ไม่มากนักเท่ากับคนเมืองอื่น ๆ คะแนนเฉลี่ยจึงออกมาค่อนข้างดีแม้จะไม่ถึงดีมาก ขณะที่ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้นั้นมีทั้งหมด 2 คือปัจจัยด้านความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมรวมกลุ่ม และปัจจัยด้านความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมกุศลนั้นอภิปรายได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมรวมกลุ่ม ผลจากไค สแควร์ออกมาว่ามีความสัมพันธ์ในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมรวมกลุ่มกับการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันจึงมาทดลองหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ซึ่งได้ออกมาเท่ากับ 0.169 วิเคราะห์ได้ว่าเมื่อมีการร่วมทำกิจกรรมรวมกลุ่มกันมากขึ้นมีการถ่ายทอดแนวทางการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย พอเพียง เข้าสู่สมดุลงขึ้นได้ แม้จะไม่รู้ในเชิงทฤษฎีก็ตาม รวมถึงเป็นไปได้สูงที่เมื่อมีการรวมกลุ่มกัน เกิดเป็นสังคม มีเพื่อน มีกิจกรรมที่ชอบทำ ทำให้การใช้ชีวิตในแนววัตถุนิยมจึงน้อยลง ชีวิตจึงเรียบง่ายขึ้น เข้าสู่แนวทางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปโดยปริยาย

2. ปัจจัยด้านความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมกุศล ผลจากไค สแควร์ออกมาว่ามีความสัมพันธ์ในระดับที่มีนัยสำคัญระหว่างความถี่ในการร่วมทำกิจกรรมกุศล กระตุ้นเร้าคุณธรรมกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จึงนำมาทดลองหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ซึ่งได้ออกมาค่าเท่ากับ 0.079 ที่แม้มีค่าไม่มากนักแต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องในการมาร่วมทำกิจกรรมกุศล วิเคราะห์ได้ว่าเมื่อมีการเข้าร่วมทำกิจกรรมกุศล เช่น

การฟังเทศน์ หรือการปฏิบัติธรรมแล้วผู้เข้าร่วมเกิดการกระตุ้นให้ปรับวิถีชีวิตให้สมณะ เรียบง่ายขึ้น ซึ่งก็เป็นแนวทางการใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องไปศึกษา ทฤษฎีในเชิงวิชาการเพื่อนำมาใช้แต่อย่างใด เพียงปรับชีวิตไปตามธรรมก็เข้าสู่ความพอเพียง แล้วผลจึงออกมาสอดคล้องกับที่ปรากฏ

5.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับระดับการนำ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

แม้ตัวเลขค่าไค สแควร์ที่ออกมาจะแสดงว่าทั้ง 2 ตัวแปรนี้ไม่ได้มีความสัมพันธ์กันแต่ผู้วิจัย เห็นว่าเป็นคู่สัมพันธ์ที่น่านำมาอภิปราย ยิ่งไม่มีความสัมพันธ์ที่น่าสนใจว่าแท้จริงแล้วภาคทฤษฎี กับภาคปฏิบัติอาจเป็น 2 เส้นทางที่ไม่เกี่ยวข้องกัน คือประชากรที่มีความรู้ไม่ได้หมายความว่าจะนำไป ปฏิบัติ ในทางกลับกันผู้ที่ปฏิบัติก็อาจไม่รู้ในภาควิชาการก็ได้ และหากดูให้ละเอียดไปถึง ความสัมพันธ์ของปัจจัยพื้นฐานส่วนตัวเช่นอายุ การศึกษา โดยเฉพาะอาชีพ ที่มีกลุ่มวัยศึกษา กลุ่มการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี และกลุ่มรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ที่มีสัดส่วนความรู้สูงกว่ากลุ่ม อื่น ๆ แต่เมื่อดูความสัมพันธ์ของกลุ่มดังกล่าวกับระดับการนำไปใช้ ผลที่ปรากฏกลับไม่มีความ แตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ เลย แสดงให้เห็นว่าแม้กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้มีความรู้เชิง ทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากลุ่มอื่น แต่ก็ไม่ได้นำความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตจริงแต่อย่าง ใด

และจากผลการศึกษาที่พบว่า ผู้รู้ กับผู้ปฏิบัติไม่ได้เกี่ยวเนื่องกันนั้นทำให้คำตอบออกมาว่า สังคมควรจะมุ่งสนใจในด้านการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้มากกว่าเน้นเรื่องการให้ความรู้ ภาคทฤษฎี ที่อาจทำได้ไม่ยากด้วยการใส่เข้าไปในหลักสูตรของนักเรียน นักศึกษา หรือจัดอบรมให้ พนักงานเหมือนอย่างในองค์กรภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ใส่ในหลักสูตรพื้นฐาน แต่ท้ายสุดก็อาจไม่มี ผลออกมาเป็นรูปธรรมในการขับเคลื่อนสังคมไปสู่สังคมพอเพียง ครอบคลุมพอเพียง หรือการใช้ ชีวิตอย่างพอเพียงได้ ผลการศึกษานี้ตรงกับงานวิจัยของทรงชัย ดิยานนท์ (2542) ที่ได้ศึกษาทัศนคติ ของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่ปรากฏว่าเกษตรกร จำนวนมากที่มีความเชื่อมั่น และมีความรู้ทางด้านแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แต่มีเกษตรกร ที่นำไปใช้จริงในจำนวนที่ต่ำมาก เกษตรกรจำนวนมากยังคงใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงเหมือนเดิม

ซึ่งเมื่อมุ่งไปที่การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้งานจากงานวิจัยนี้จะเห็นได้ชัดว่า ความดีในการทำกิจกรรมรวมกลุ่ม ล้วนมีผลอย่างมากต่อการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ทั้งนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานส่วนตัวใด ๆ เลย ไม่ว่าจะเป็นเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ หรือรายได้ เพราะ เมื่อได้มารวมกลุ่มเดิมสิ่งทีขาด มีสังคม ไม่พร้อมในก็สามารถนำชีวิตตนเข้าสู่แนวทางของปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงได้ทั้งนั้น ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของพิพัฒน์ ยอดพฤติการ และคณะ (2547)

ที่ได้ศึกษาความเชื่อมโยงของเหตุและผลการใช้สติปัญญาที่จะดำเนินการอย่างมีความรู้ และคุณธรรมของกลุ่มแม่บ้านผลิตผ้าทอมือ ในการศึกษาเรื่องการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลกลุ่ม/องค์กร/พื้นที่ ที่ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต เช่นเดียวกับงานวิจัยของพรหมมินทร์ บัวชื่นบาน และคณะ (2550) ที่ทำโครงการวิจัยการแก้ปัญหาหนี้สินของคนในชุมชนแม่ฮักพัฒนา ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงก็ได้แนวทางในการแก้ปัญหาคือการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์

ขณะที่การถูกเร้าคุณธรรมจากการฟังธรรมบรรยาย หรือการปฏิบัติธรรม หรือการมาร่วมทำงานอาสา กิจกรรมกุศลที่มีผลให้มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้นตามความถนัดนั้น ก็สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งสาด อยู่เย็น (2544) ที่ศึกษาเรื่องพลวัตชุมชนบ้านเปร็ดในภายใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่พบว่าผู้นำชุมชน หรือผู้นำทางความคิดมีส่วนสำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของชาวบ้าน รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณวดี จันทน์มาลา (2551) ที่ศึกษาการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของข้าราชการ : ศึกษากรณีเรือนจำอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ที่สำเร็จได้ก็มาจากการเริ่มของผู้บัญชาการเรือนจำ เช่นกัน

กล่าวโดยสรุป จากปัญหาที่ทำให้เกิดงานวิจัยนี้ขึ้นนั้นคือการขาดศรัทธาของสังคม มีการแก่งแย่ง แสวงหาทางวัตถุ ทรัพย์สินเงินทองกันมากก่อให้เกิดความแตกต่างทางชนชั้นอันนำมาซึ่งความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของปัจเจกแต่ละคนในสังคมเอง เกิดเป็นผู้ด้อยโอกาส ผู้ขาดโอกาสขึ้นจำนวนมากและมีแนวโน้มจะมากขึ้นแบบทวีคูณ

วิธีการแก้ไขที่รัฐบาลได้กระทำมานั้น เกือบทั้งหมดล้วนเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุ เป็นการบำบัด บรรเทาปัญหาเฉพาะหน้าของผู้ประสบภัย แม้จะมีการส่งเสริมในลักษณะที่ต้องการให้ยั่งยืน แต่ก็ยังอิงอยู่กับเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งพิสูจน์แล้วว่าแก้ไขไม่ได้จริง อาจช่วยในด้านของรูปธรรมแต่ไม่ได้ช่วยทางด้านจิตใจให้มีความสุข ความสบายใจได้จริง สุดท้ายแล้วระบบทุนนิยมที่ใช้ความละโมภ โลกมากเป็นตัวขับเคลื่อนหลักนี้เองที่ผลักดันสังคมให้เกิดช่องว่าง เกิดความเหลื่อมล้ำ และนำมาซึ่งปัญหามากมายโดยเฉพาะในแง่จิตใจ

วิธีการแก้ปัญหาก็ถูกต้องและยั่งยืนจริงคือการนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้มาใช้ในชีวิตจริง งานวิจัยนี้จึงต้องการหาปัจจัยที่ทำให้เกิดการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้มากขึ้นซึ่งผลที่ออกมาอย่างชัดเจนคือปัจจัยการมีส่วนร่วมงานการกุศล การเร้าคุณธรรมเป็นผลโดยตรงและมีอิทธิพลสูงต่อการใช้ชีวิตพอเพียง ด้วยเป็นแนวทางภาคปฏิบัติแนวเดียวกัน หรือเหมือนกัน อีกทั้งผลวิจัยนี้ก็ชี้ชัดว่า ระดับความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีความสัมพันธ์กับการนำไปปฏิบัติ ข้อเสนอแนะที่เหมาะสมที่สุดจึงไม่ใช่การเน้นไปที่การอบรม การจัดเสวนา หรือการเปิดการเรียนการสอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (แต่ก็สมควรทำ และต้องทำ) แต่ควรเสริมกิจกรรมที่ทำให้คนหันมาปฏิบัติมาก

ขึ้นนั้นคือการให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรมรวมกลุ่มเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และหันมาสนใจธรรมะ หรืองานกระตุ้นเร้าคุณธรรมให้ดีที่สุด

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้ประชาชนได้ฟังธรรมอย่างน้อย 1 วัน ต่อสัปดาห์เป็นวาระแห่งชาติ เช่นเดียวกับศาสนาคริสต์ที่มีการเข้าโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ สมาชิกทุกคนในบ้านจะต้องมาร่วมกันทำพิธีในโบสถ์ก่อนจะใช้วันหยุดนั้นในการทำกิจกรรมอื่น ๆ สำหรับชาวพุทธ ก่อนหน้านี้ก็มีวันธรรมสวนะคือวันพระที่ประชาชนจะหยุดการทำงานหนึ่งวันเพื่อเข้าวัดฟังธรรมปฏิบัติสมาธิภาวนา นั่นคือวันพระตามจันทรคติ จนมีคำสั่งสอนว่า "วันโกนให้ละวันพระให้เว้น" แต่เมื่อเราเปลี่ยนแนวทางประเทศไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม ต้องติดต่อก้าขาย การงานกับประเทศอื่นๆ เราจึงเปลี่ยนวันหยุดประจำสัปดาห์จากวันพระมาเป็นวันเสาร์-อาทิตย์แทน แต่ไม่ได้ปรับเอาการเข้าวัดฟังธรรมมาเป็นวันหยุดนั้นเหมือนชาวตะวันตก รัฐจึงควรพิจารณาเรื่องวันหยุดนี้ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของเรามากกว่าเกรงเสียผลประโยชน์ หากทำได้ประเทศไทยจะกลับมาเป็นประเทศที่อบอุ่น ใกล้เคียงศาสนา และตอบโจทย์ที่ต้องการคือคนมีการใช้ชีวิตตามหลักธรรม หรือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น

2. รัฐบาลควรมีนโยบายให้เกิดการเข้าร่วมกลุ่มจิตอาสาที่กระจายไปในพื้นที่ต่าง ๆ โดยมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยส่งเสริมให้แต่ละจังหวัด แต่ละพื้นที่ที่มีการจัดตั้งศูนย์ที่จะให้คนในพื้นที่ได้มารวมกลุ่มกันสร้างความสุขส่วนตัว หรือความต้องการส่วนตัวทำงานเพื่อคนอื่นบ้าง อันจะทำให้ความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยลดลง และทำให้ชีวิตสมดุลมากขึ้น โดยมีทั้งงานหาเงินเข้าตัว และสละแรงกาย แรงทรัพย์ออกนอกตัว ทั้งนี้พื้นที่ไหนควรมีศูนย์อยู่ที่ใด เปิดงานอาสาสมัครด้านใด ก็สามารปรับเปลี่ยนแปลงไปได้ตามความเหมาะสมของวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยอาจมีผลประโยชน์ หรือความช่วยเหลือย้อนกลับไปให้กับกลุ่มจิตอาสาอื่น ๆ

3. มูลนิธิบ้านอารีย์ และสมาคมบ้านปันรักควรกำหนดนโยบายที่พุ่งเป้าไปที่สมาชิก หรือผู้มาใช้บริการเป็นรายบุคคลมากขึ้น เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนสามารถพัฒนาขึ้นมาจนเป็นกำลังด้านการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงได้เต็มที่ขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. รัฐบาลควรให้ข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างของหน่วยราชการทุกกระทรวง หันมาใช้ชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นตัวอย่าง และกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่ของตนเองได้หันมาสนใจด้วย

2. รัฐบาลควรขอความร่วมมือจากสำนักพระพุทธศาสนาที่ดูแลวัดอยู่ทั่วประเทศ ให้พระสงฆ์ที่เป็นหลักยึดเหนี่ยวในแต่ละหมู่บ้าน ได้เมตตาจัดการเทศน์ การบรรยายธรรมให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นประจำ เพื่อเป็นการกระตุ้นเร้าให้เกิดการใช้ชีวิตสมถะขึ้น ซึ่งก็เป็นแนวทางเดียวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกัน

3. รัฐบาลควรใช้สื่อสารมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อยู่ในการกำกับดูแลของรัฐ กระตุ้นให้ประชาชนหันมาสนใจการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง โดยการสื่อสารบุคคลต้นแบบที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงออกสู่สาธารณชนเพื่อกระตุ้นแรงบันดาลใจให้ประชาชนสนใจ อยากจะมีความสุข มีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น

4. มูลนิธิบ้านอารีย์ และสมาคมบ้านปันรักควรจัดให้มีระบบบริหารสมาชิก ในการตรวจสอบความดี และความพอใจในการมาใช้บริการของสมาชิก เพื่อนำมาปรับปรุง และพัฒนาให้สมาชิกมีความดีในการมาใช้บริการมากขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงมากขึ้นตามไปด้วย

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเจาะลึกลงไปถึงวิธีการรวมกลุ่ม และการกุศล แยกแยะลงรายละเอียดด้านกิจกรรมมากขึ้นว่า กิจกรรมใดส่งผลมากน้อยเพียงใด ธรรมบรรยายหมวดใด หัวข้อใดที่กระตุ้นให้ผู้ฟังเกิดการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้มากกว่ากัน

2. ควรมีการวิจัยเรื่องจิตอาสาที่แยกเป็นหมวดงานอาสาที่แตกต่างกันในการสำรวจเช่นงานอาสาเพื่อศาสนา งานอาสาเพื่อเด็ก งานอาสาเพื่อผู้สูงอายุ ฯลฯ และนำมาวิเคราะห์ว่างานประเภทใดมีผลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้มากกว่ากัน

3. ควรศึกษาลึกลงไปถึงความดีในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ว่าความดีแค่ไหนส่งผลมาก หรือน้อยกว่ากันเพียงใด